

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ในสถานการณ์ปัจจุบัน ภัยภายในพระพุทธศาสนา อันเกิดจากพุทธศาสนิกชน ไม่ศึกษาและปฏิบัติตามพระสัทธรรม (พุทธธรรม) ทำให้ไม่สามารถนำพระพุทธธรรมในเชิงปฏิบัติสู่กระบวนการใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ จึงมองไม่เห็นคุณค่าของพระพุทธศาสนา แล้วยังเบียดเบียนพระพุทธศาสนาให้เสียหายทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ กล่าวอีกนัยหนึ่ง พุทธศาสนิกชน ยังไม่ศึกษาปฏิบัติธรรม ไม่น้อมนำหลักพุทธธรรมในส่วนที่เป็นข้อปฏิบัติมา บูรณาการเป็นกระบวนการศึกษา ไม่ปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ให้เกิดความสะอาดปราศจากโทษทางกาย วาจา ความสงบสุขเยือกเย็นทางจิต และความสว่างทางปัญญาที่รู้เท่าสภาพความเป็นจริงของสรรพสิ่ง จึงไม่ได้รับประโยชน์สุขอันแท้จริงจากการนับถือพระพุทธศาสนา และมองไม่เห็นคุณค่าความสำคัญของพระพุทธศาสนาว่าจะมีผลต่อชีวิตตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติอย่างไร ก่อให้เกิดปัญหาความไม่มั่นคงแก่พระพุทธศาสนาทั้งทางตรงและทางอ้อม (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ พ.ศ. 2547, หน้า 1)

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (2547, หน้า 2) เสนอแนวคิดไว้ว่า หากพุทธศาสนิกชนให้ความสนใจ เรื่องการศึกษาปฏิบัติธรรมดังกล่าวแล้วนี้ จะเกิดผลดีในด้านอื่นๆ ตามมา อาทิ การปรับตัวของคณะสงฆ์และวัดเพื่อรองรับเหล่าพุทธศาสนิกชนที่จะเข้าสู่การศึกษาและปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง การท่องเที่ยวในเชิงพุทธจะขยายตัว เพราะวัดจะเป็นสถานที่รองรับในเรื่องความเป็น “รมณีสถาน” มีความสงบเหมาะจะเป็นที่พักใจ เป็น “แหล่งฉีดวัคซีนทางจิตใจ” เป็นแหล่งพัฒนาจิตใจเพื่อยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นการนำคำสอนของพระพุทธศาสนาสู่เป้าหมายที่แท้จริง คือกระบวนการพัฒนาจากศีลและสมาธิไปสู่ความมีปัญญา ในการแก้ไขปัญหาทั้งปวง ชาวพุทธจะมีทั้งศรัทธา และเดินไปสู่ปัญญาในทางปฏิบัติสังคมไทยก็จะเปลี่ยนแปลงเป็นสังคม “แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง” เป็นการป้องกันปัญหาสังคมโดยพื้นฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาต่างๆ ที่ปรากฏชัดเจน อาทิ ปัญหาเสพติด โรคเอดส์ การทุจริตคอร์รัปชัน โสเภณี การก่อการร้าย ฯลฯ ก็จะได้รับแก้ไขในระยะยาวอย่างครบวงจร รวมทั้งยังช่วยป้องกัน บรรเทา บำบัด พื้นฟูในระยะเฉพาะหน้าได้ด้วย สังคมไทยก็ยังคงเป็นสังคมที่มีความหวัง พระพุทธศาสนาจะเป็นจุดเชื่อมที่สำคัญระหว่างสถาบันชาติและสถาบันพระมหากษัตริย์ในทางปฏิบัติที่เป็นจริงความสงบเรียบร้อยในสังคมไทยก็สามารถเป็นสิ่งที่พึงหวังได้อย่างแน่นอน

วัดเป็นสถานที่อบรมจิตใจอย่างดียิ่งของมนุษย์ในสังคมไทย วัดทุกวัดจะทำอย่างไรให้วัดนั้นเกิดประโยชน์ต่อพุทธศาสนิกชนให้มากที่สุด โดยเฉพาะเยาวชนที่กำลังเติบโตในร่มเงาพระพุทธศาสนา โดยวัดจะต้องมีบทบาทที่สำคัญเหมือนอย่างอดีตที่มองเห็นวัดเป็นสถานที่ให้ความรู้ หรือจะเปรียบเหมือนโรงพยาบาลรักษาจิตใจของมนุษย์ ปัญหาวัดทุกวันนี้วัดต่างมีการแข่งขันกันในเรื่องการก่อสร้างศาสนวัตถุ ซึ่งผิดต่อหลักการพัฒนาที่เป็นเป้าหมายหลักของพระพุทธศาสนา มีหลายวัดที่กำลังนำวัดอันเป็นรมณีสถานอันสำคัญด้านจิตใจของมนุษย์เป็นสถานที่ก่อให้เกิดอบายมุข โดยขาดการพัฒนาตามหลักที่แท้จริงของชีวิตที่มุ่งเน้นคุณธรรมและจริยธรรมอย่างแท้จริง นอกจากนั้นวัดยังมุ่งในด้านศาสนวัตถุอย่างเดียว จนลืมการพัฒนาชีวิตในด้านบุคลากรที่เรียกว่า “ศาสนบุคคล” หรือ “พุทธบริษัท” อันจะเป็นเป้าหมายหลักที่จะนำบุคคลไปสู่เป้าหมายที่แท้จริงตามหลักธรรมหรืออันจะช่วยกันดำรงพระพุทธศาสนาให้มั่นคง

จากสภาพสังคมในปัจจุบัน เยาวชนส่วนใหญ่ขาดการศึกษาเรื่องราวของชีวิต ทำให้ไม่รู้ว่า ชีวิตเกิดมาทำไม เป้าหมายชีวิตอยู่ที่ไหน สิ่งสูงสุดที่มนุษย์ควรได้คืออะไร จึงเป็นเหตุให้เยาวชนเหล่านั้นหลงเดินไปในทางผิด ก่อให้เกิดปัญหายุ่งยากวุ่นวายขึ้นในสังคม สร้างความหนักใจแก่พ่อแม่ ครูอาจารย์ และผู้บริหารบ้านเมืองทุกระดับชั้น

องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรีร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 มีนโยบายให้ทุกโรงเรียนในสังกัดจัดกิจกรรมโครงการเยาวชนคนดีศรีสุพรรณ ปลูกจิตสำนึกของเยาวชนในจังหวัดสุพรรณบุรีเพื่อปลูกจิตสำนึกของเยาวชนให้เป็นคนดีและขอความร่วมมือให้วัดทุกวัดได้ช่วยเหลือสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการฝึกอบรมเยาวชนเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามวัตถุประสงค์ของโครงการเยาวชนคนดีศรีสุพรรณ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรีเขต 3, 2548, ธันวาคม 3)

ผลจากการสำรวจพบว่าปัญหาการฝึกอบรมเยาวชนยังไม่สามารถพัฒนา คุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นตามวัตถุประสงค์ของโครงการได้ อันเนื่องจากรูปแบบการฝึกอบรมยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจนและต้องพัฒนาให้มีคุณภาพ ถูกต้อง ตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเพื่อมุ่งเน้นให้เยาวชนเป็นชาวพุทธที่แท้จริงมิใช่เป็นชาวพุทธที่ระบุไว้ในทะเบียนบ้าน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงจัดทำหลักสูตรยุวพุทธเรื่องต้นแบบชาวพุทธและพัฒนาให้เป็นหลักสูตรฝึกอบรมอย่างเต็มรูปแบบเพื่อเป็นการนำร่องและกระตุ้นให้โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรีเขต 3 นำไปใช้ฝึกอบรมให้เยาวชนได้เติบโตและดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขเป็นอนาคตที่ดีต่อประเทศชาติและสนองงานคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ความมุ่งหมายในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมยุวพุทธ เรื่อง ดนแบบชาวพุทธ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรีเขต 3
2. เพื่อจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมยุวพุทธ เรื่อง ดนแบบชาวพุทธ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรีเขต 3
3. เพื่อทดลองใช้ หลักสูตรฝึกอบรมยุวพุทธ เรื่อง ดนแบบชาวพุทธ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรีเขต 3
4. เพื่อประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมยุวพุทธ เรื่อง ดนแบบชาวพุทธ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรีเขต 3

ความสำคัญของการวิจัย

ผลจากการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมยุวพุทธ เรื่อง ดนแบบชาวพุทธ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรีเขต 3 ผู้วิจัยคาดว่าจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อนักเรียนและผู้เกี่ยวข้องดังนี้

1. นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น และสามารถนำไปทำประโยชน์ให้แก่ชุมชน
2. นักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียน ทำให้เรียนได้อย่างมีความสุข มีจิตสำนึกพร้อมที่จะปฏิบัติตนเป็นชาวพุทธที่ดี
3. นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการได้สร้างภูมิคุ้มกันด้านจิตใจ ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมในเชิงสร้างสรรค์ต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม
4. คณะสงฆ์ ผู้เกี่ยวข้อง และผู้สนใจได้แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนภายในชุมชน

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งเป็น 4 ด้าน คือ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตัวแปรที่ศึกษาเนื้อหา และระยะเวลาในการฝึกอบรม

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 (ป. 4-6) ในเขตพื้นที่การศึกษาที่ 3 จังหวัดสุพรรณบุรี มีโรงเรียนทั้งหมด 139 โรงเรียน จำนวน 27,151 คน

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) คือ นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-6) ซึ่งจะเป็นนักเรียนโรงเรียนบ้านเขาดิน โรงเรียนวัดกาบบัว โรงเรียนวัดปากดงท่าศาล และ โรงเรียนวัดวังสำเภากลุ่ม จำนวน 67 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรต้น คือ หลักสูตรฝึกอบรมยุวพุทธ เรื่อง ด้นแบบชาวพุทธ

2.2 ตัวแปรตาม คือ

2.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.2.2 การปฏิบัติตนของนักเรียน

2.2.3 เจตคติที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม

3. เนื้อหา

หลักสูตรฝึกอบรมยุวพุทธ เรื่อง ด้นแบบชาวพุทธ ประกอบด้วยเนื้อหา

3.1 สู้ครอบครัวชาวพุทธ

3.2 วิถีของชาวพุทธ

3.3 วิถีแห่งสติ และเจริญภาวนา

3.4 ทำวัตรสวดมนต์แผ่เมตตา

3.5 มารยาทชาวพุทธและศาสนพิธี

3.6 การเข้าถึงพระรัตนตรัย

3.7 พิธีสู่ความเป็นยุวพุทธ

3.8 ทางแห่งความสำเร็จ

3.9 พิธีอธิษฐานจิตเพื่อชีวิตใหม่

4. ระยะเวลา

ระยะเวลาในการจัดหลักสูตรฝึกอบรมครั้งนี้ ใช้เวลาอบรมจำนวน 3 วัน 2 คืน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548

นิยามศัพท์เฉพาะ

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม หมายถึง การพัฒนาการดำเนินการเพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เกิดความรู้และทักษะตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ในการวิจัยนี้หมายถึง เอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรที่ใช้เป็นแนวทางในการฝึกอบรมเพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

หลักสูตรฝึกอบรมยุวพุทธ เรื่อง ด้นแบบชาวพุทธ หมายถึง หลักสูตรฝึกอบรม สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-6) ซึ่งจะเป็นนักเรียนโรงเรียนบ้านเขาดิน โรงเรียนวัดกาบบัว โรงเรียนวัดปากดงท่าศาล และ โรงเรียนวัดวังสำเภากลุ่ม ซึ่งประกอบไปด้วย หลักการจุดมุ่งหมาย

โครงสร้างของหลักสูตร ขอบข่ายของเนื้อหา เวลาในการฝึกอบรม จุดประสงค์ของหลักสูตร แผนการฝึกอบรม และกิจกรรมการฝึกอบรม เพื่อพัฒนานักเรียนช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-6) ซึ่งเป็นนักเรียนโรงเรียนบ้านเขาหิน โรงเรียนวัดกาบบัว โรงเรียนวัดปากดงท่าศาล และ โรงเรียนวัดวังสำเภากลุ่ม เพื่อให้เป็นกลุ่มเยาวชนที่นับถือพระพุทธศาสนาและปฏิบัติตามหลักคำสอนพระพุทธศาสนาจนสามารถเป็นต้นแบบให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม ในลักษณะเดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน

ยุวพุทธ หมายถึง เยาวชนที่นับถือในคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ไม่จำกัดเพศ ขอให้ประกาศตนและปฏิบัติตนนับถือพระพุทธศาสนาด้วยความศรัทธาเลื่อมใสได้อย่างมีสติ

ต้นแบบชาวพุทธ หมายถึง กลุ่มเยาวชนที่นับถือพระพุทธศาสนาและปฏิบัติตามหลักคำสอนพระพุทธศาสนาจนสามารถเป็นต้นแบบให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม ในลักษณะเดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน

หลักคำสอน หมายถึง หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา อันได้แก่ พระไตรปิฎก 84,000 พระธรรมขันธ์ อาทิเช่น ธรรมะ ชาดก วินัย เป็นต้น

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน หมายถึง ความรู้ในการเป็นต้นแบบชาวพุทธ ซึ่งวัดได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก

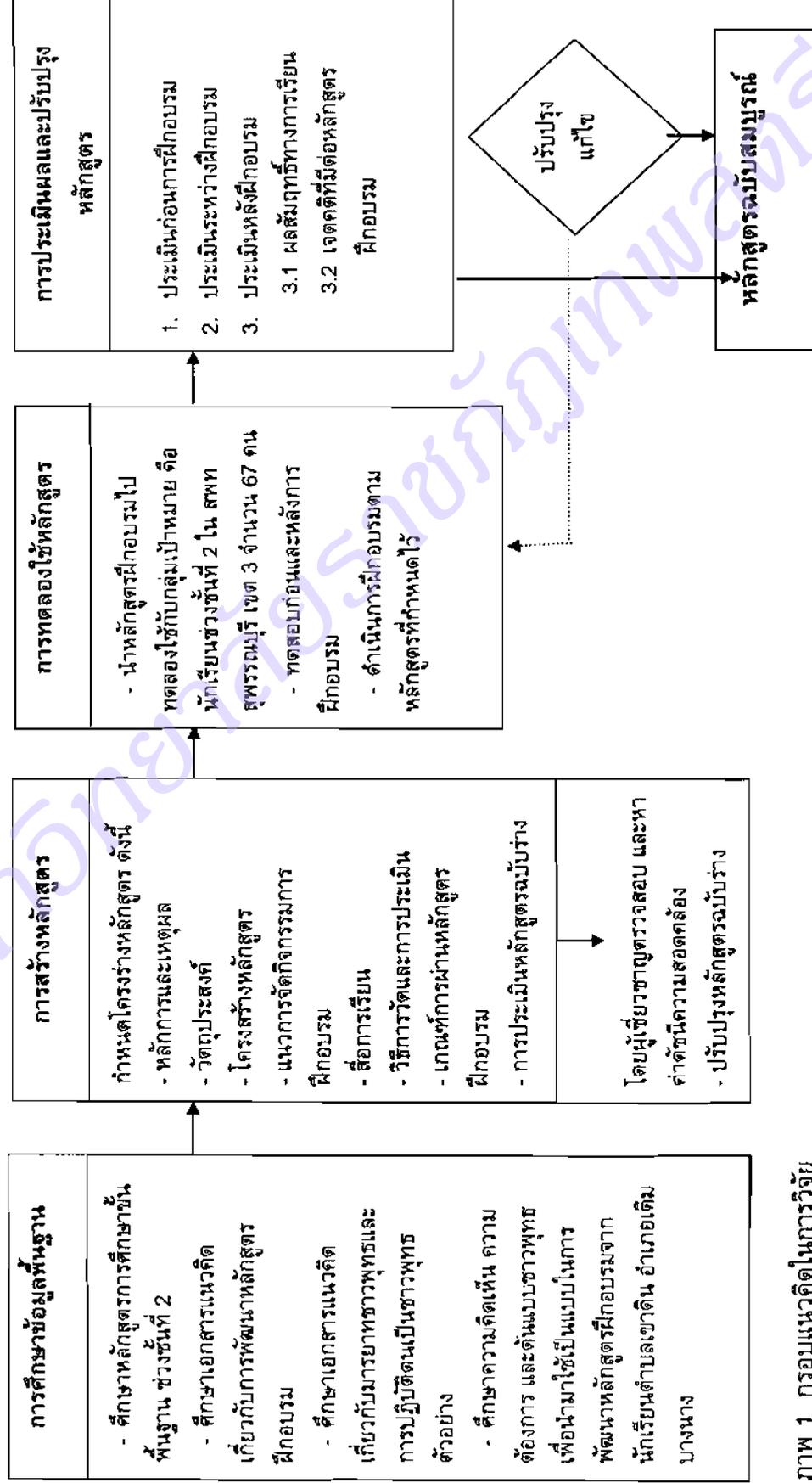
เจตคติ หมายถึง ความพึงพอใจของผู้เข้าฝึกอบรมที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม ซึ่งวัดได้จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์การฝึกปฏิบัติและความรู้สึกดังกล่าวจะเป็นตัวกำหนดให้ ยุวพุทธ แสดงพฤติกรรมหรือแนวโน้มของการตอบสนองต่อหลักสูตรฝึกอบรมในทางบวกหรือทางลบหรืออาจเป็นไปได้ในทางสนับสนุนหรือคัดค้านก็ได้

การปฏิบัติตน หมายถึง การนำเอาหลักธรรมคำสอนที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ได้ในชีวิตประจำวันเช่น การไหว้ การกราบ การอ่อนน้อมต่อมดุน พุดจาสุภาพ

นักเรียน หมายถึง นักเรียน โรงเรียนบ้านเขาหิน โรงเรียนวัดกาบบัว โรงเรียนวัดปากดงท่าศาล โรงเรียนวัดวังสำเภากลุ่ม ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548

กรอบความคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ผู้วิจัยได้สังเคราะห์กรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแสดงในภาพ 1 ดังนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนหลังฝึกอบรม ตามหลักสูตรฝึกอบรมยุวพุทธ เรื่อง ต้นแบบ
ชาวพุทธสูงกว่าก่อนฝึกอบรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี